

Mazlum Kayalar (1911-1972)

Avukat, Siyasetçi, XI. Dönem DP Bursa milletvekili.

Mazlum Kayalar, 1911'de günümüzde Yunanistan sınırları içerisinde bulunan Manastır'ın Kayalar kasabasında doğmuştur. Babası Cemal Bey, annesi Nebile Hanımdır. Mübadil olarak Türkiye'ye gelen Kayalar'ın ailesi Bursa'ya yerleşmiştir.

Küçük yaşta babasını kaybeden Kayalar, eğitim hayatına Bursa'da Hocaşade İlkokulu'nda başlamış, ardından da Bursa İdadisi'ne devam etmiştir. 1931'de bu okuldan mezun olduktan sonra İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne girmiş ve 1934'de iyi derece ile mezun olmuştur. Mezuniyetinden sonraki ilk görev yeri Bursa Hâkim Namzetliğine tayin edilmek olmuştur. Askerlik hizmetinin ardından Çanakkale Savcı Yardımcılığı yapmıştır. 1938 yılı başlarında Maliye Vekâleti Müşavir Avukatlığına tayin edilen Kayalar, 10 yıla yakın bu görevde çalıştıktan sonra 1947 yılı sonlarında memuriyetten istifa ederek Ankara'da serbest avukatlığa başlamıştır.

Mazlum Kayalar, serbest avukatlığa geçtiği dönemde siyasete girmiştir. O yıllar Türkiye'de çok partili hayata geçiş dönemidir ve CHP'nin karşısında önce 1945'de Nuri Demirağ başkanlığında Milli Kalkınma Partisi, ardından 1946 başında Celal Bayar liderliğinde Demokrat Parti(DP) kurulmuştur. Kayalar'ın siyasi hayatı DP'de başlamıştır. Ankara'daki avukatlık döneminde DP kurucularından Adnan Menderes ile tanışması ve yakınlaşması Kayalar'ın siyasi yolunu da belirlemiştir. Menderes'in hukuki işlerini takip eden Mazlum Kayalar, aktif siyasetten 1957 yılına kadar uzak kalmıştır.

1957 erken genel seçiminde Adnan Menderes'in isteği ile DP listesinde Bursa'dan aday olan Mazlum Kayalar, 27 Ekim 1957 tarihinde yapılan seçimler sonucunda 156.688 oyla, seçim bölgesinden en yüksek oyu alarak milletvekili seçilmiştir. 29 Ekim 1957'de seçim mazbatasını onaylanmış ve XI. Dönem TBMM'nin açıldığı ilk gün, 1 Kasım 1957'deki oturumuna katılmıştır. Milletvekili sicil numarası 2273 olan Mazlum Kayalar, parlamentoda Anayasa, Maliye ve Adliye komisyonlarında görev almıştır. Menderes'e yakınlığı, DP içerisinde de etkili görevlerden bulunmasını sağlamış, Grup Başkan Vekilliği ve ardından Grup Başkanlığı gibi üst düzey görevlerde bulunmuştur.

Kayalar'ın milletvekilliği döneminde 5 teklifi, 1 önergesi ve Meclis Genel Kurulu'nda çeşitli konularda 11 konuşması bulunmaktadır. Meclis'e sunduğu teklifler 1959 yılına ait olup bunlar; Devlet memurları aylıklarının tevhit ve teadülüne dair 3656 Sayılı Kanuna Bağlı 1 Sayılı Cetvel ile tadil ve eklerinin Adliye Vekâleti kısmında değişiklik yapılması, Gelir Vergisi Kanunu'nun 18.maddesinin değiştirilmesi teklifi, Temyiz Mahkemesi Teşkilâtına dair 1221 Sayılı Kanunun 5859 Sayılı Kanunla Değiştirilen 1. ve 3. Maddeleri ile 5458 ve 5859 Sayılı Kanunlarla Değiştirilen 4. Maddesinin değiştirilmesi, Vergi Usul Kanunu'na 5815 Sayılı Kanunla Eklenen 4. Maddenin düzenlenmesi ve yine aynı kanunun 345 ve 387. maddelerinde değişiklik yapılmasına ve 381. maddesinin kaldırılması dair önerisidir. Bu tekliflerin hepsi işleme açılmış ve kabul edilmiştir.

Mazlum Bey'in Meclis Genel Kurulu'ndaki konuşmaları; Bütçeler(1958 Adliye Vekâleti ve 1959 Şurayı Devlet Reisliği Bütçeleri), Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu, Şurayı Devlet Kanunu'nun bazı maddelerinin değiştirilmesi, Ziraat Bankası Kanunu'na ek olarak çıkarılan 7052 sayılı kanunun düzenlenmesi, Trafik Kanunu ve Türk Ceza Kanunlarının bazı maddelerinde belirtilen suçları işleyen şoför ve sürücülerin affına dair verilen kanun teklifi hakkında, 1959'da boş olan bazı milletvekillikleri için bir ara seçim yapılması, Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün Ege Gezisi sırasında meydana

gelen olaylar, CHP'nin gayrimeşru ve kanun dışı faaliyetlerinin memleket içerisinde artması nedeniyle bir Meclis incelemesi başlatılmasına dair verilen önerge hakkında -ki bu önergeyi de Denizli milletvekili [Baha Akşit](#) ile birlikte kendisi vermiştir.- ve 29 Nisan 1960'da İstanbul ve Ankara'da ilan edilen sıkıyönetimin tasdikine dairdir.

Kayalar'ın Meclis kürsüsündeki bu konuşmaları içerisinde en çok ses getirenleri 27 Mayıs 1960 Askeri Müdahalesi 'ne giden sürecin son adımları olan İnönü'nün Ege Gezisi'nde çıkan olayları yorumlaması, muhalefetin bütün itirazlarına rağmen kendisinin de bizzat kurulmasını isteyenlerden birisi olduğu Meclis'te bir Tahkikat Komisyonu oluşturulmasına dair teklifi ve Nisan 1960'da İstanbul ve Ankara için alınan sıkıyönetim kararının gerekliliğini açıkladığı konuşmasıdır ki bu parlamentodaki son konuşması olmuştur.

Kayalar'ın milletvekilliği dönemi, Türkiye'deki siyasi gerilimin en yoğun yaşandığı yıllar olmuştur. 1957 seçimleri sonrasında iktidar-muhalefet arasındaki anlaşmazlık gün geçtikçe artmış, muhalefetin sert eleştirilerine DP Hükümeti 1958'de gerginliği daha da arttıracak bir yöntemle, *Vatan Cephesi'ni* kurarak yanıt vermiştir. Ülke Demokratlar ve Demokrat olmayanlar diye iki kampa ayrılmıştı. Bu kamplaşma ve iktidarın baskı politikalarını halka anlatmak için 1959'da Ana muhalefet partisi lideri İsmet İnönü bir Ege gezisi düzenlemiştir. 29 Nisan 1959'da Ankara'dan yola çıkan İnönü, ertesi gün Uşak'a gelmiş ve burada müessif olaylar yaşanmıştır. İnönü'nün şehir merkezindeki Atatürk Evi'ne gitmesi engellenmeye çalışılmış, 1 Mayıs'ta tren istasyonunda şehirden ayrılırken de konvoyu atılan bir taş İnönü'ye isabet etmiştir. Bu olay Ankara'da geniş yankı bulmuş, parlamentonun gündemine taşınmıştır. Olay ile ilgili muhalefetin sert eleştirileri ve bir Meclis incelemesi başlatılmasına dair Malatya milletvekili Nüvit Yetkin ve 123 arkadaşının verdiği teklifin görüşüldüğü 15 Şubat 1960 tarihli oturumda DP adına cevap verenlerden birisi de grup başkanı Mazlum Kayalar olmuştur. Uzun bir konuşma yapan Kayalar, İnönü'nün Ege gezisini eleştirerek, muhalefet partisinin iddia ettiği gibi bunun bir vazife gezisi olmayıp bir "Ege Taarruzu" olduğunun altını çizerek bu gezide seyahat hürriyetinin ihlal edilmediğini, Uşak'ta meydana gelen hadiselerden sonra geri dönebileceklerken seyahate devam etmeyi tercih etmelerini eleştirerek uzun uzadıya Uşak olayları hakkında açıklamalarda bulunarak sözlerini şöyle bitirmiştir: *Bu taş edebiyattan ibarettir. İnönü'nün hayatına kast edildiği, suikastlar tertip edildiği gibi iddialar serd edildi. Deliller gösterildi. Biz de deliller gösterdik mukabele ettik her insanın, tarihin, düşünen her kafanın sokaktaki adamın anlayacağı bir delil ret ve cerh edilemez bir vakıa mevcuttur. İnönü'ye suikast yapılmamıştır, İnönü lehülhamd sağdır. Dünyanın neresinde suikast tertiplerinin sokak ortasında, halk içinde bağıra bağıra verilmiş olan emirlerle yapıldığı görülmüştür? Bu sadece komik bir iddiadır. Müddeilerine gülmekten başka netice vermez. Mesele şundan ibarettir. Karşılama töreni, diye kanunları çiğneyenler, uğurlama töreninin böylesine kendileri yol açarlar.... Gülü seven dikenine katlanır. Görülüyor ki, Uşak hâdiseleri ve ötesi, yerden göğe dikilen küp misali bir ittiham istifidir. Bu tahrikleri, bu gidişleri, bu milletin üzerine varışları bir gün felâkete müncer olabilir. Bundan dolayı şuna veya buna mesuliyet atfetmeye asla ve kafa hakları yoktur. Evvelâ kendi gidişlerini düzeltmeliler, tahriklerini durdurmaları, vatan ve millet menfaati bunu iktiza ettiriyor.*

DP iktidarına karşı yurttaki gelişen tepki olaylarını ve muhalefeti kontrol altına almak amacıyla Meclis Tahkikatı açılmasına dair takririn görüşüldüğü 18 Nisan 1960 tarihli Meclis görüşmelerinde de imza sahiplerinden biri olarak söz alan Kayalar, komisyonun gerekliliğini CHP'nin DP iktidarını yıkmak, milli birlik ve beraberliği ortadan kaldırmak için giriştiği eylemlerine karşılık düşünülen bir önlem olduğunu, geçmişte CHP'nin de Takrir-i Sükûn Kanunu'nu bu amaçla kullandığını belirterek komisyonun Anayasaya uygun olduğunu söylemektedir: *"Parti grupları Meclis demek değildir, müzakereleri gizlidir. Milletin yegâne ve hakiki mümessili olup millet namına hakkı hâkimiyeti istimal eden Türkiye Büyük Millet Meclisine aleni bir surette müracaat ederek hâdiselere el koymasını ve teşkil edeceği dosyalarla gerekli*

kararı almasını istemek ne kadar hukuki, meşru ve Anayasaya hürmetkâr bir yolda olduğumuzun en büyük delilidir. T.B.M.M. Tahkikat komisyonlarının kendilerine Umumi Heyetçe mevdu işi selâmetle ifa edebilmesi neye mütevakıf ise bunları ayrıca tasrihe lüzum olmadan yapması yalnız hakkı değil vazifesidir de. Bu izahatı bisuud usulü münakaşaları mümkün olduğu kadar önlemek üzere sunmuş bulunuyorum. Büyük Meclisin en isabetli kararı vereceğinden, Devletin bütünlüğünü, millî birliği, vatanın menfaatlerini ve demokratik rejimi koruma hususundaki azim ve kararını dünyaya ispat ve tarihe mal edeceğinden emin olarak hepinizi hürmetle selâmlarım."

Muhalefetin tüm itirazlarına rağmen "Meclis Tahkikat Komisyonu " adında 15 kişiden oluşan bir kurul kurulması gergin olan ortamı daha da germekten başka bir işe yaramamıştır. İktidar partisi savcılarının ve askeri yargıçların bütün yetkileriyle donattığı bu kurula, muhalefetteki milletvekillerini ve iktidara muhalif olan kişileri, isnat ettiği suçlarla ilgili olarak hâkim önüne göndermeden, sorguya çekmek ve hapsedmek yetkisini vermiştir. Bu açıkça yargı hakkını ihlal etmek, Meclisi aynı zamanda yargı yetkisine sahip kılmaktır. Yargının tüm yetkileri CHP'yi kapatmak için, Meclis'te oluşturulan bu komisyona verilmiştir.

Komisyonun faaliyetlerine hemen başlaması, 1960 yılının ilk aylarından itibaren muhalefetin ve vatandaşın rejim konusundaki kaygılarının en üst düzeye çıkmasına neden olmuştur. Hükümetle işbirliği halindeki Komisyonun her türlü toplantıyı yasaklaması, yayın yasağı getirmesi, gazete ve dergileri kapatması gibi kararlara imza atmasına hem Meclis'te hem de sokaklarda tepkiler gecikmedi. Tarihi 27-28 Nisandaki Ankara ve İstanbul'daki protestolara karşılık sıkıyönetim ilan edilmesi, birbirini takip eden yasaklar, 5 Mayıs 1960'da Ankara'daki 555 K olayları, 21 Mayıs'ta Ankara Harp Okulu öğrencilerinin gösterileri 27 Mayıs'ın ayak sesleri olmuştur.

Bu gelişmelerin ardından, Şevket Süreyya'nın tabiriyle "Beklenen İhtilal" fazla gecikmemiş ve Türk halkı 27 Mayıs 1960 sabahına Ankara radyosundan saat 04.36'da Albay Alpaslan Türkeş tarafından okunan TSK'nin devlet yönetimine el koyduğunu açıklayan bildirisi ile uyanmıştır. Aynı gün saat 16.00'da Genel Kurmay Başkanı Org. Cemal Gürsel tarafından hazırlanan ikinci bildiri de ise "Demokrat Parti'nin takip etmekte olduğu hırslı politika memleketin bütünlüğünü tehdit eden korkunç bir afet halini almak üzere bulunmasından dolayı Türk Silahlı Kuvvetleri müdahalede bulunmak lüzumunu hissetmiştir." denilerek askeri müdahalenin açıkça DP iktidarına karşı yapıldığı açıklanmıştır.

Geniş yetkilerle kurulan Milli Birlik Komitesi kararı ile Cemal Gürsel'e, Devlet ve Hükümet Reisi, Milli Müdafaa Vekâleti Vekilliği ve TSK Başkumandanlığı görevleri aynı anda verilmiş ve 28 Mayıs'ta Gürsel başkanlığında yeni hükümet kurulmuştur. Öncelikli iki iş, sorumluların gözaltına alınması ve eylemin yurt içinde ve dışında haklılığının sağlanmasıydı. Bunun için de, laik, demokratik Türkiye Cumhuriyeti'nin düzenini sarsmaktan sorumlu tutulan Cumhurbaşkanı, Başbakan ve kabine üyelerinin yanı sıra, ihtilalcilerin hazırlamış oldukları 74 kişilik listede yer alan bazı DP milletvekilleri ile partililer gözaltına alındılar.

İhtilal sabahı gözaltına alınan Demokrat Partililer arasında Mazlum Kayalar da bulunmaktadır. 27 Mayıs sabahı Ankara'daki evinden alınarak Harp Okulu'na getirilen Kayalar, yargılamaların Yassıada'da yapılacağını belirlenmesinden sonra bütün DP'ler gibi adaya nakledilmiştir. Yassıada'ya nakiller 5-17 Haziran tarihleri arasında tamamlanmıştır. Gözetim altına alınarak Yassıada'ya getirilen DP'lilerin yargılanmasını sağlayacak Soruşturma Kanunu 19 Haziran 1960'da çıkmıştır. 26 maddelik kanuna göre, sabıkların yakınları da mal beyanına tabi tutulabilecek ve yurt dışındaki servetler geriye getirilebilecek, duruşmalar aleni ve aralıksız yapılacak, sanıklar 3 avukat tutabileceklerdir.

DP'lilerin Yassıada'ya nakledilmesine rağmen tarihi duruşmaların nerede yapılacağına dair karar hemen

verilememiştir. İlk olarak Dolmabahçe Sarayı düşünülmesine rağmen sonra bu fikirden vazgeçilmiş ve 19 Temmuz'da Milli Birlik Komitesi'nin aldığı bir kararla yargılamaların Yassıada'da yapılacağı resmen açıklanmıştır.

Yassıada'daki 118 numaralı sanık Mazlum Kayalar'ın resmi tevkif tarihi 10.9.1960'tır. 11 ay, 1 gün sürecek olan Yassıada Duruşmaları 14 Ekim 1960, Cuma günü başlamıştır. Salona önce dinleyiciler alınmış, herkes ellerinde yazılı yerlerine oturtulmuştur. Adadaki Garnizon Kumandanı Tarık Güryay, hazırlıklarla bizzat ilgilenmiştir. Saat 09.00'da herkes duruşma salonundaki yerini almıştır. Salona önce Celal Bayar, ardından Adnan Menderes, bütün bakanlar, Meclis Başkan Vekilleri, 15 kişilik Tahkikat Komisyonu üyeleri ve milletvekilleri sıra sıra girip kendilerine ayrılan yerlere oturmuşlardır.

Mazlum Kayalar, Anayasayı İhlal Davası'nda yargılanmıştır. Bu davanın içeriğini 1950-1960 arasındaki DP iktidarı döneminde keyfi olarak ve parti yararına Anayasada haksız düzenlemelerin yapılmış olması oluşturmaktadır. Haksız ve partizanca düzenlemeler olarak nitelendirilen uygulamalar arasında özellikle vurgulananlar; 14.12.1953 tarihli CHP'nin mallarına el konulması, 1954 seçimleri sonrasında DP'nin kazanamadığı Kırşehir'in 30.6.1954 tarihinde Nevşehir'e bağlı bir ilçeye dönüştürülmesi, 30.6.1954 ve 11.9.1957 tarihlerinde seçim kanunun 35. ve 109. maddeleri değiştirilerek seçme ve seçilme hakkının sınırlandırılması ve 18 Nisan 1960 kabul edilen düzenleme ile Meclis Tahkikat Komisyonu'nun kurulmasıdır.

Mazlum Kayalar, müebbet ağır hapis cezası istemi ile yargılandığı Anayasayı İhlal Davası'ndaki sözlü savunmalarını 15 Mayıs-9 Ağustos 1961 arasında yapmıştır. Avukat olması sebebiyle uzun, ayrıntılı konuşmalar yapan Kayalar, kendisine yöneltilen suçlarda bir dahlinin olmadığını ispatlamaya çalışmış, Selahiyetler Kanunu ve Tahkikat Komisyonu'nun Anayasaya aykırı olmadığını örneklerle açıklamaya çalışmıştır. Mahkemede Kayalar'ı kardeşi Av.Şeref Kayalar ile birlikte Av.Muhittin Köklü ve Av.Ruşen Pelisen de savunmuşlardır. Şeref Kayalar, 5 Haziran, 4 Temmuz ve 3 Ağustos 1961'deki oturumlarda sözlü savunma yaparak kardeşini müdafaa etmiş, Muhittin Köklü ve Ruşen Pelisen ise yazılı savunma ile yetinmişlerdir.

Yüksek Adalet Divanı kararını 15 Eylül 1961 Cuma günü sabah 09.00'da toplanan oturumda açıklamıştır. Kayalar, Anayasayı İhlal Suçu kapsamındaki 146/1 ve 59.maddeler hükmünde ölüm cezası yerine müebbet ağır hapse konulmasına, 31 ve 33. Maddelerin uygulanmasına ve 200 lira maktu harcın alınması cezasına çarptırılmıştır.

Kararların açıklanmasından dört gün sonra, 19 Eylül'de Yassıada'dan sivil cezaevlerine nakiller başlamıştır. Müebbet hapse mahkûm olanlar ve idam hükümleri müebbet hapse çevrilenlerden oluşan 43 kişi İmralı Cezaevi'ne yerleştirilmiş, hasta olan 8 kişi İstanbul'daki Askeri hastanelere sevk edilmişlerdir. Kadın milletvekillerinin de aralarında olduğu 297 mahkûm Kayseri Cezaevi'ne, 113 mahkûm ise Adana Cezaevi'ne nakledilmiştir. Mazlum Kayalar Kayseri Cezaevi'ne nakledilenler arasındadır. 1962 yılında çıkarılan Af Yasasına kadar burada kalmıştır. TBMM'de 16 Ekim 1962'de kabul edilen ve 18 Ekim 1962'de Resmi Gazete de yayınlanarak yürürlüğe giren 78.No.lu "Anayasayı İhlal Suçundan Yüksek Adalet Divanınca Mahkûm Edilenlerin Cezalarının Kısmen Affı Hakkındaki Kanun" ile Yassıada'daki Yüksek Adalet Divanı'nda Anayasayı İhlal suçundan mahkûm edilmiş olanların aldıkları cezaların kalan kısımlarını emniyet birimlerine haber vermek şartıyla belirli bir yerde ikametle cezaları affedilmiştir. Kanundan yararlanan 283 milletvekili arasında Mazlum Kayalar da bulunmaktadır.

1962'den vefatına kadar geçen 10 yıllık süreçte siyaset dışında kalmayı tercih eden Kayalar, 03 Şubat 1972'de Ankara'da, siyasal haklarının iade edildiğini göremeden hayata gözlerini kapatmıştır.

Fransızca bilen Mazlum Kayalar, Melahat Derin ile evlenmiş ve bu evlilikten Cemal ve Çelik adlarında iki çocuk sahibi olmuştur.

Filiz ÇOLAK

KAYNAKÇA

Resmî Yayınlar, Tutanaklar

ARSLAN, Zühtü, **Türk Parlamento Tarihi**, TBMM-XI. Dönem 1957-1960, C 3, TBMM Kültür Sanat Vakfı Yayınları, Ankara, 2011.

TBMM ALBÜMÜ-1920-2010, C 2(1950-1980), TBMM Kültür Sanat Vakfı Yayları, Ankara, 2010.

YASSIADA ZABITLARI-V, **Anayasa Davası**, C 1-4 Hazırlayan: Emine Gürsoy Naskali, İstanbul, 2011.

T.C RESMÎ GAZETE, 18 Ekim 1962, S 1235, s. 8846.

TBMM Tutanak Dergisi (TBMMTD), C 2, 45. Birleşim, 24 Şubat 1958, Dönem:11, s. 498-499.

TBMM Tutanak Dergisi, C 7, 44. Birleşim, 24 Şubat 1959, Dönem:11, s. 632-634.

TBMM Tutanak Dergisi, C 8, 58. Birleşim, 17 Nisan 1959, Dönem:11, s. 336-33.

TBMM Tutanak Dergisi, C 9, 78. Birleşim, 8 Haziran 1959, Dönem:11, s. 604, 615.

TBMM Tutanak Dergisi, C 9, 80. Birleşim, 12 Haziran 1959, Dönem:11, s. 777.

TBMM Tutanak Dergisi, C 9, 80. Birleşim, 12 Haziran 1959, Dönem:11, s. 755-756.

TBMM Tutanak Dergisi, Cilt:9, 82. Birleşim, 17 Temmuz 1959, Dönem:11, s. 893-894.

TBMM Tutanak Dergisi, C 9, 83. Birleşim, 20 Temmuz 1959, Dönem:11, s. 900-904.

TBMM Tutanak Dergisi, Cilt11, 37. Birleşim, 15 Şubat 1960, Dönem:11, s. 862-872.

TBMM Tutanak Dergisi, C 13, 58. Birleşim, 18 Nisan 1960, Dönem:11, s.192-194.

TBMM Tutanak Dergisi, C 13, 62. Birleşim, 29 Nisan 1960, Dönem:11, s.341

XI.	Dönem	Milletvekili	Mazlum	Kayaların	Hal
Tercümesi; https://www.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/MAZBATALAR/TBMM/d11/HT_2271_1_11.pdf , (ET: 3.4.2023)					

XI.	Dönem	Milletvekili	Mazlum	Kayaların	Seçim
Mazbatası; https://www.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/MAZBATALAR/TBMM/d11/SM_2271_1_11.pdf (ET: 3.4.2023)					

Süreli Yayınlar

AKİS, “Yurtta Olup Bitenler”, 27 Nisan 1960, C 18, S 300, s. 8-10.

MİLLİYET, 3 Ekim 1957, s. 1

MİLLİYET, 29 Ekim 1957, s. 5.

MİLLİYET, 29 Nisan 1960, s. 1.

MİLLİYET, 4 Şubat 1972, s. 9.

Hatırat, Araştırma Eserleri, Tez

AĞAOĞLU, Samet, **Marmara’da Bir Ada**, İpin Gölgesindeki Günler, Baha Matbaası, İstanbul, 1972.

AĞAOĞLU, Samet, **Yassıada, Kayseri ve Toptaşı Cezaevi Günlükleri**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2013.

AYDEMİR, Şevket Süreyya, **Menderes’in Dramı**, Remzi Kitapevi, İstanbul, 1976.

BAYAR, Celal, **Kayseri Cezaevi Günlüğü**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2018.

ERER, Tekin, **On Yılın Mücadelesi**, Ticaret Postası Matbaası, İstanbul, 1963.

ERER, Tekin, **Yassıada ve Sonrası**, I-II, Rek-Tur Kitap Servisi, İstanbul, 1965.

ERGİN, Bekir, “1950-1960 Yılları Arasında Bursa”, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2016.

EROĞUL, Cem, **Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi**, İmge Yayınevi, Ankara, 1990.

KARAYAMAN, **Mehmet, İsmet İnönü’nün Uşak’ta Taşlanması Olayının İçyüzü**, AKY Yayınları, İstanbul, 2013.

KARPAT, Kemal, **Kısa Türkiye Tarihi**, 1800-2012, Timaş Yayınları, İstanbul, 2012.

ÜLMAN, Hilal, **Kadınlar Koğuşu**, Yassıada, Ankara, 2013

YÜCEL, M.Serhan, **Demokrat Parti**, Ülke Kitapları, İstanbul, 2001.

Yüksek Adalet Divanı Kararları 2007, İstanbul-Yassıada 14 Ekim 1960-15 Eylül 1961, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2007

WEIKER, Walter F. **Amerikalı Fransız Rus Gözüyle 1960 Türk İhtilali**, Cem Yayınevi, İstanbul, 1967.

03/07/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/mazlum-kayalar-1911-1972/?pdf=6231> adresinden erişilmiştir